

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

הבא מי ידע דמחיל. וצ"פ הכותב (כמות דף פד. ושם ד"ה וסבר) דפסיק רב אס מתה אינו יורשה ופריך וסבר רב תנאו קיים והאמר רב יש לו עליו אונאה התם נמי לא ידע שמות אשמו קודם שימות וא"ת צ"פ אע"פ (שם דף נ. ושם) דפריך טעמא דצכתב הא על פה אינה יכולה למחול לכחצה והא סבר ר' יהודה דצמתון תנאו קיים ולישני דכחצה לא ידע דמחלה דאימור היא תמות קודם וי"ל דהתם פריך לשמואל דלא מפליג א"י פריך לגבי דלמר צסמוך מחוורתא רב דלמר כר"מ א"י כיון דקלה צעניו להוליא ידעה ומחלה: **אבל הבא מי יימר דקעקר.** וצ"פ דמכות (דף ג. ושם ד"ה ושמואל) דפריך לשמואל מאונאה לשביעת התם צביעית ידעה ומחלה: **ידע דקעקר דלימר יפרע לו קודם צביעית:**

עד א מיי פ"ג מהל' מכה ה' ג ועי' שם סגן לחון קע טושיע ח"מ ס' רכ סעי' כא: עה ב מיי שם ה' ה סגן שם טושיע שם סעי' כ: עו ג ד מיי שם ה' ג ועי' ד טושיע שם סעי' כא: עו ה ר מיי שם ה' ג ו טושיע שם סעי' כמ:

רבינו הגנאל

יהודה אלא דידעה שכבר הודיעה על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה ותפרצית וקא מחלה אבל גבי אונאה מי הודיעה דאית ביה אונאה ומחל בהא אפי' ר' יהודה מודה דתנאי כי האי גונא בטל הוא. אי הכי הא דתנאי הנישוא והנותן באמנה והאומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אפי' ר' יהודה כי האי גונא תנאו בטל סבירא ליה הא מני. ופריך אבא כי קאמר רב בסתם אבל במפרש כי האי דתנאי מוכר שאמר ללוקח הפך זה שאני מוכר לך בק"ק וזו יודע אני בו שאינו שוה אלא ק' על מנת שאין לך עלי אונאה וכן לוקח שאמר למוכר הפך זה שאני קונה ממך בק' יודע ששוה ק"ק על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה אבל אם אמר על מנת שאין בו אונאה. הרי יש בו אונאה. וקיימא לן כרב באיסורי ואונאה איסורא היא. ת"ד הנשוא והנותן באמנה הרי זה לא יחשב את הרע באמנה והיפה בשוה אלא או זה (או זה) [וזה] באמנה או זה (או זה) [וזה] בשוה. ונותן לו שכר כסף וכו': (השאר חסר תכל ע"ד אבדיון)

מי ידע. דאיכא אונאה הוא סבור דאין בו אונאה: **דודאי עקר.** צענת המגלי עוקר דברי תורה שהטילה עליו שאר כסות ועונה וזה עוקר החובה מעליו ואפי' הוא נותן לאחר זמן מתנה צעלמא הוא: **אזל הגא מי יימר דעקר.** שמה לא יהא צו אונאה: **אין לו עליו אונאה.** כדפרישית דמי יימר דעקר: **שאין צו אונאה.** אס אמר לו צלשון זה אין זה לשון מחילת אונאה אלא לשון צביעת אונאה דע"מ שאין צו אונאה אמר והרי יש צו ומקח טעות נמי הוא וחס רלה לחזור חוזר לגמרי: **הנושא ונותן צאמנה.** מכור צמה שמחל ותן לי המעות לזמן פלוני והני סוכך עליך ונותן לו שכר טרחה דללקמן: **אין לו עליו אונאה.** לומר יותר היה שזה ואס מכר זה צדמיס רביס אין זה יכול לומר לא חסן אלא דמיו: **מחורסא נז.** ורב מוקי לה כרבי יהודה דאפי' היכא דלא ידע (א) ומחיל נמי אמר: **ספס.** ע"מ שאין לך עלי אונאה דלא ידע דניחול: **מפרש.** שפירש לו יודע אני שיש אונאה ואני מוכרו לך ע"מ שאין לך עלי אונאה דכחא אמר רבי יהודה דמתנה ותנאו קיים דדמי לשאר וכסות: **צמה דברים אמורים.** דיש אונאה ליה על זה: **צסס.** מכר: **אזל צמפרש.** כגון מוכר כו': **הנושא ונותן צאמנה כו'.** כדפרישית: **הרי זה לא יחשוב לו אס הרע צאמנה ואס היפה צשוה.** להיות לו המתנת מעות היפה צשכר טרחה. כגון היה לו שני יינוט יפה שיש לו עליו קופליס ולקחמו צצת אחת והרע שאינו נמכר אלא צחנות לא יאמר לו הרי לך יפה צשוויו ע"מ שמתכור לי הרע צחנות כמה שמחל ולכשימכר תן לי מעות שניסס ופוטרי עלמו צהמתנת מעות של דמי היפה מלתת שכר טרחה על הרע והוי כרביס: **אלא או זה וזה צאמנה.** וימן לו כדרך הנותן צאמנה ששכר קצוב היה להס

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מחורסתא וכו' דמחיל נמי:

מוסף רש"י

דודאי קא עקר. שהרי מפר לה קדושין והרי היא אשמו להחמיס בבטן, ובי אחיני על מנת שלא יתחייב הוה ליה עוקר (גיטין פד.). על מנת שאין לך עלי אונאה איך לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שמוכר מחורסא קיים, ואס אמר לו על מנת שאין בו אונאה, אין זה אלא הוא התנה עמו שאינו רואים צמיס זה, והרי אני מודה שמחל דיש לו עליו אונאה (מכות ג.).

כדמפרש לקמן ארבעה למאה: **או זה וזה צשוה.** והשכר יהא של מקבל: **ונותן לו שכר כסף שכר גמל.** אס נתן צאמנה כשיצוהו לחשצון ינכה לו שכר כסף המוליכו מציתו לחנות ואס הוורך לגמליס נותן לו שכר גמל: **צדדווי.** מוכרי בגדי קנבוס ששכר קצוב להס ליתן ארבעה למאה למי שטורח צמכירתן: **צתני' כמה תהא סלע חסירה.** מטבע היואל ותמיד הוא שזוק וחסר כמה מחסר ואס הוליא לא תהא אונאה: **ד' איסרין.** כלע: **איסר לדינר.** והוא אחד מכ"ד צו ד' מעה כסף דינר מעה שני פונדיוניס פונדיון שני איסרין. וצגמ"א מפרש מאי שנה דגבי שאר סחורה אמרי' שותת וכו'ן יש אומריס כך יש אומריס כך: **ארבעה פונדיוניס.** אחד משניס עשר: שמונה

נקט דאותו שאמר ע"מ שאין לך עלי אונאה רגיל לומר (א) איני יודע שאינו שוה כו' אע"פ שאינו יודע אס אמר אמנת ואחיא אפילו כר"מ דלא ידע דקעקר: **א יחשב את הרע באמנה.** פי' רש"י שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרונו צחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה צשוה כמו ששוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בצביל שטורח לו למכור הרע צחנות צבעט מעט וחיה רביית וקשה דצ' אחיה נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לאחוי ולא הכא ותו דצמוספתא (פ"ג) מתינא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"ח שקנה י' דברים צ' דינריס ה' היפין שוה כל אחד דינר וחאי וחמשה הרעיס אינן שויס כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמין כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחאי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בצביל שגס היפיס נתן לו צדינר דינר והוי אונאה אלא אז זה וזה צאמנה פירוש אס ימכרס כולס יחד יחשב כולס דינר אז זה וזה צשויס אס ימכור רעיס לצדס יחשב כל אחד ואחד צחאי דינר ואס ימכור יפיס לצדס יחשב כל אחד צדינר וחאי וגס יחשב שכר כסף כו' שכר עלמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאס תחלה ממנו:

איסר דדינר. וא"ת והאמר רבא (לקמן דף נו.) כל דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וי"ל דהכא צבורת מטבע נתנו ולא צבורת משקל: **א יחשב את הרע באמנה.** פי' רש"י שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרונו צחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה צשוה כמו ששוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בצביל שטורח לו למכור הרע צחנות צבעט מעט וחיה רביית וקשה דצ' אחיה נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לאחוי ולא הכא ותו דצמוספתא (פ"ג) מתינא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"ח שקנה י' דברים צ' דינריס ה' היפין שוה כל אחד דינר וחאי וחמשה הרעיס אינן שויס כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמין כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחאי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בצביל שגס היפיס נתן לו צדינר דינר והוי אונאה אלא אז זה וזה צאמנה פירוש אס ימכרס כולס יחד יחשב כולס דינר אז זה וזה צשויס אס ימכור רעיס לצדס יחשב כל אחד ואחד צחאי דינר ואס ימכור יפיס לצדס יחשב כל אחד צדינר וחאי וגס יחשב שכר כסף כו' שכר עלמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאס תחלה ממנו:

אבל הבא מי ידע דמחיל ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם (א) אלא דודאי קא עקר אבל הבא מי יימר דקא עקר מידי אמר רב ענן (א) לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה א"ע"מ שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה מיתבי (א) הנישוא והנותן באמנה והאומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אנא דאמרי אפילו לר' יהודה הא מני אמר אביי מחוורתא רב אמר כר"מ ושמואל דאמר כר' יהודה רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש דתניא במה דברים אמורים בסתם אבל במפרש מוכר שאמר ללוקח הפך זה שאני מוכר לך במאתים יודע אני בו שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה וכן לוקח שאמר למוכר הפך זה שאני לוקח ממך במנה יודע אני בו ששוה מאתים ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ת"ד (א) הנישוא והנותן באמנה הרי זה לא יחשב את הרע באמנה ואת היפה בשוה אלא או זה וזה באמנה או זה וזה בשוה ונותן לו שכר כסף שכר גמל שכר פונדק שכר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו משלם שכרו משלם מהיכא קא יהיב ליה אמר רב פפא (א) בצדדווי דיהבי ארבע למאה: **צתני'** כמה תהא הסלע חסירה (א) ולא יהא בה אונאה ר"מ אומר ארבע איסרות איסר לדינר ור' יהודה אומר ארבע פונדיונות פונדיון לדינר ור"ש אומר שמונה

אונאה ונראה דנושא ונותן צאמנה היינו שמתנינו צכמה קנה ונותן לו כך ויותר מעט והשתא שייך שפיר אין עליו אונאה: **במה דברים אמורים בסתם.** ר"ח פסק כרב דהלכתא כרב צאיסורי (א) תימה דהא לא מפליג אס מותר לעשות כן אלא פליגי אס חייב להחזיר האונאה והלכה כשמואל צדיני וצשאלתות דרב אחאי פרשת צהר סיני (א) פוסק כרב משום דהך צרייתא קאי כוותיה דמפליג צין סתם למפרש ואחיא לדידיה שפיר כר' יהודה אזל לשמואל לא מתוקמא לא כר"מ ולא כרבי יהודה וריצין פי' דלשמואל הכי פירושא דצרייתא צד"א צסתם פי' שלא אמר ע"מ אזל מפרש ע"מ שאין לך עלי אונאה נעשה כלאומר יודע אני שאינו שוה כו' ואחיא כרבי יהודה אי נמי וי"ל אורחא דמילתא נקט דאותו שאמר ע"מ שאין לך עלי אונאה רגיל לומר (א) איני יודע שאינו שוה כו' אע"פ שאינו יודע אס אמר אמנת ואחיא אפילו כר"מ דלא ידע דקעקר: **א יחשב את הרע באמנה.** פי' רש"י שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרונו צחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה צשוה כמו ששוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בצביל שטורח לו למכור הרע צחנות צבעט מעט וחיה רביית וקשה דצ' אחיה נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לאחוי ולא הכא ותו דצמוספתא (פ"ג) מתינא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"ח שקנה י' דברים צ' דינריס ה' היפין שוה כל אחד דינר וחאי וחמשה הרעיס אינן שויס כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמין כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחאי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בצביל שגס היפיס נתן לו צדינר דינר והוי אונאה אלא אז זה וזה צאמנה פירוש אס ימכרס כולס יחד יחשב כולס דינר אז זה וזה צשויס אס ימכור רעיס לצדס יחשב כל אחד ואחד צחאי דינר ואס ימכור יפיס לצדס יחשב כל אחד צדינר וחאי וגס יחשב שכר כסף כו' שכר עלמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאס תחלה ממנו:

איסר דדינר. וא"ת והאמר רבא (לקמן דף נו.) כל דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וי"ל דהכא צבורת מטבע נתנו ולא צבורת משקל: **א יחשב את הרע באמנה.** פי' רש"י שנותן לו את הרע ומאמין לו כשימכרונו צחנות כמו שיוכל שישלם לו את היפה צשוה כמו ששוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע בצביל שטורח לו למכור הרע צחנות צבעט מעט וחיה רביית וקשה דצ' אחיה נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לאחוי ולא הכא ותו דצמוספתא (פ"ג) מתינא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"ח שקנה י' דברים צ' דינריס ה' היפין שוה כל אחד דינר וחאי וחמשה הרעיס אינן שויס כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמין כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחאי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בצביל שגס היפיס נתן לו צדינר דינר והוי אונאה אלא אז זה וזה צאמנה פירוש אס ימכרס כולס יחד יחשב כולס דינר אז זה וזה צשויס אס ימכור רעיס לצדס יחשב כל אחד ואחד צחאי דינר ואס ימכור יפיס לצדס יחשב כל אחד צדינר וחאי וגס יחשב שכר כסף כו' שכר עלמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאס תחלה ממנו: